

İÇ ÇARPIM ve GEOMETRİK UYGULAMALARI

Analitik Geometri ve Çözümlü Problemler

6.Baskı

M.Özdemir, Altın Nokta Yayınevi, 2021

Öklid İç Çarpımı

Örnek

$\mathbb{R}^3$ de $\vec{x} = (x_1, x_2, x_3)$, $\vec{y} = (y_1, y_2, y_3)$ olmak üzere

$$g : \mathbb{R}^3 \times \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}, \quad g(\vec{x}, \vec{y}) = x_1 y_1 + x_2 y_2 + x_3 y_3$$

şeklinde tanımlanan çarpımın bir iç çarpım olduğunu gösteriniz.

Tanım

$\mathbb{R}^n$ uzayında, $\vec{x} = (x_1, x_2, \dots, x_n)$ ve $\vec{y} = (y_1, y_2, \dots, y_n)$ vektörleri için

$$g : \mathbb{R}^n \times \mathbb{R}^n \rightarrow \mathbb{R}, \quad g(\vec{x}, \vec{y}) = x_1 y_1 + x_2 y_2 + \dots + x_n y_n$$

şeklinde tanımlanan fonksiyon, bir iç çarpımdır ve bu iç çarpıma özel olarak **Öklid İç Çarpımı** denir. Öklid iç çarpımını genel olarak $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = x_1 y_1 + x_2 y_2 + \dots + x_n y_n$ şeklinde gösteririz.

Örnek

$\mathbb{R}^4$ uzayında verilen $\vec{x} = (1, 2, 3, 4)$ ve $\vec{y} = (2, 1, -3, 1)$ vektörleri için $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle$ iç çarpımını hesaplayınız.

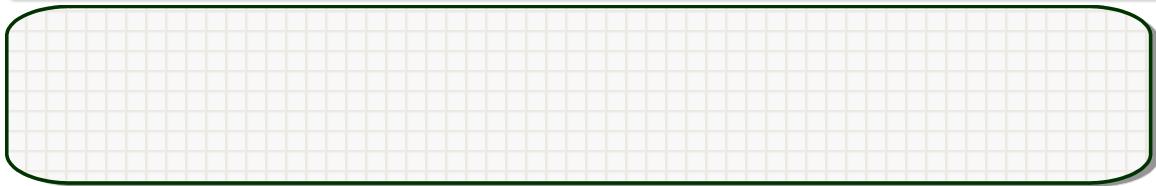
Çözüm

$$\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = 1 \cdot 2 + 2 \cdot 1 + 3 \cdot (-3) + 4 \cdot 1 = -1$$

bulunur.

Problem

$\mathbb{R}^5$ uzayında verilen $\vec{x} = (0, 1, 2, 3, 4)$ ve $\vec{y} = (2, 1, -3, 1, 5)$ vektörleri için $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle$ iç çarpımını hesaplayınız.

Örnek

$\mathbb{R}^3$ uzayında verilen $\vec{x} = (1, 2, 3)$, $\vec{y} = (0, 1, 2)$, $\vec{z} = (2, 4, -3)$ vektörleri için aşağıdakileri hesaplayınız.

a) $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = ?$ b) $\langle \vec{x}, \vec{z} \rangle = ?$ c) $\langle \vec{x}, \vec{y} + \vec{z} \rangle = ?$ d) $\langle \vec{x} + \vec{y}, \vec{y} + \vec{z} \rangle = ?$ e) $\langle \vec{x} + \vec{z}, \vec{x} + \vec{z} \rangle = ?$

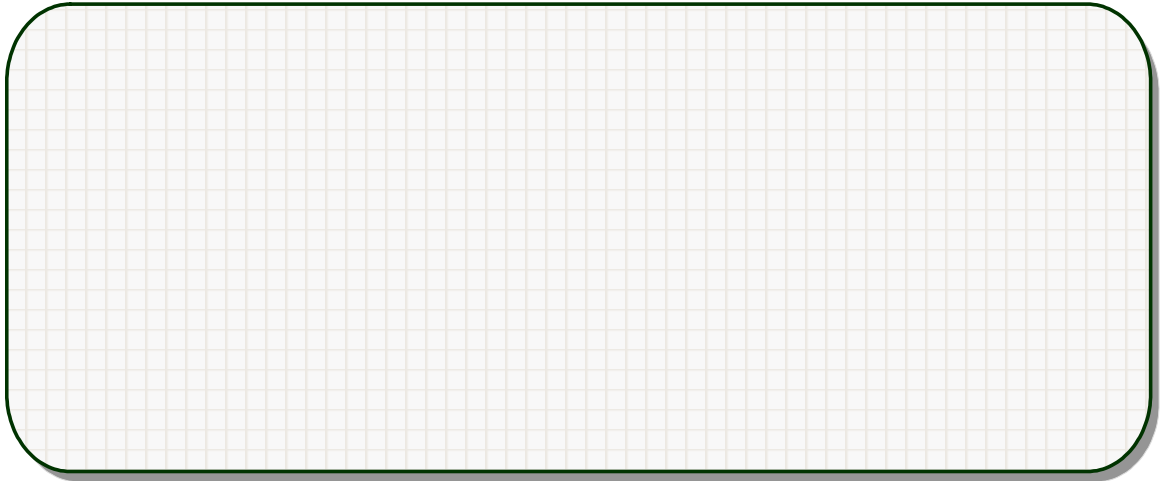
Problem

$\mathbb{R}^4$ uzayında verilen $\vec{x} = (1, 2, 3, 4)$, $\vec{y} = (0, 3, 1, 2)$ ve $\vec{z} = (1, 0, 2, -1)$ vektörleri için aşağıdakileri hesaplayınız.

a) $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = ?$ b) $\langle \vec{x}, \vec{z} \rangle = ?$ c) $\langle \vec{x}, \vec{y} + \vec{z} \rangle = ?$ d) $\langle \vec{x} + 3\vec{z}, \vec{x} - \vec{y} \rangle = ?$

Örnek

$\vec{x} + \vec{y} + \vec{z} = \vec{0}$, $\langle \vec{x}, \vec{x} \rangle = \langle \vec{y}, \vec{y} \rangle = \langle \vec{z}, \vec{z} \rangle = 1$ ise $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle$ değerini hesaplayınız.

Norm ve İç Çarpım Arasındaki İlişki

Daha önce $\mathbb{R}^n$ uzayında bir $\vec{\mathbf{u}} = (u_1, u_2, \dots, u_n)$ vektörünün uzunluğunu

$$\|\vec{\mathbf{u}}\| = \sqrt{u_1^2 + u_2^2 + \dots + u_n^2}$$

ile ifade etmiştik. Diğer taraftan, $\vec{\mathbf{u}}$ vektörünün kendisiyle iç çarpımı da,

$$\langle \vec{\mathbf{u}}, \vec{\mathbf{u}} \rangle = u_1^2 + u_2^2 + \dots + u_n^2$$

olduğundan,

$$\|\vec{\mathbf{u}}\| = \sqrt{\langle \vec{\mathbf{u}}, \vec{\mathbf{u}} \rangle}$$

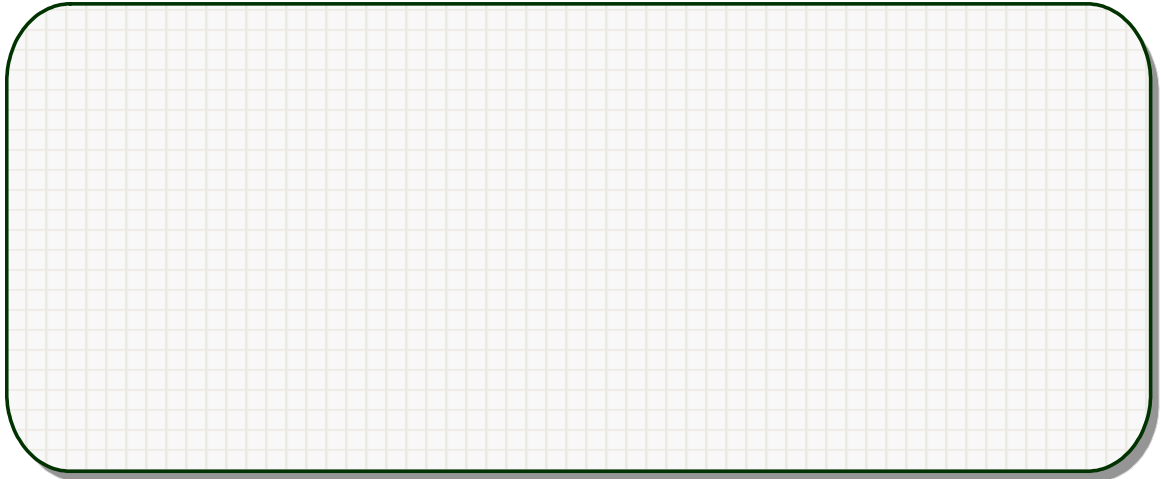
sonucu elde edilir.

Teorem

$\vec{x}$ ve $\vec{y}$, $\mathbb{R}^n$ uzayında iki vektör olsun. $\vec{x}$ ve $\vec{y}$ arasındaki açı θ ise, $\cos \theta = \frac{\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle}{\|\vec{x}\| \|\vec{y}\|}$ eşitliği sağlanır.

Örnek

$\vec{x} = (1, 2, 3, 4, 5)$ vektörüyle $\vec{y} = (2, -3, 5, 1, k)$ vektörü birbirine dik ise k nedir?

Çözüm

$\vec{x} \perp \vec{y}$ ise $\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = 0$ olmalıdır. Buna göre,

$$\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle = 1 \cdot 2 + 2 \cdot (-3) + 3 \cdot 5 + 4 \cdot 1 + 5 \cdot k = 5k + 15 = 0$$

eşitliğinden, $k = -3$ bulunur.

Örnek

$\vec{x} = (1, 3, 0, 2)$ ve $\vec{y} = (1, 0, 2, 3)$ vektörleri arasındaki açıyı bulunuz.

Çözüm

$$\cos \theta = \frac{\langle \vec{x}, \vec{y} \rangle}{\|\vec{x}\| \|\vec{y}\|} = \frac{1 \cdot 1 + 3 \cdot 0 + 0 \cdot 4 + 2 \cdot 3}{\sqrt{1 + 9 + 4} \sqrt{1 + 4 + 9}} = \frac{1}{2} \quad \text{olduğundan, } \theta = 60^\circ \text{ elde edilir.}$$

Problem

$\vec{x} = (1, 2, 3, 2, 1)$ ve $\vec{y} = (3, 1, 2, 1, 2)$ vektörleri arasındaki açının kosinüsünü bulunuz.

Problem

$\vec{x} = (1, 2, -3, 2, -1)$ ve $\vec{y} = (3, k, 2, 1, 2)$ vektörleri birbirine dik ise $k = ?$

Problem

$\mathbb{R}^3$ uzayında $\vec{x} = (1, 2, 3)$ vektörüne dik olan 5 vektör yazınız.

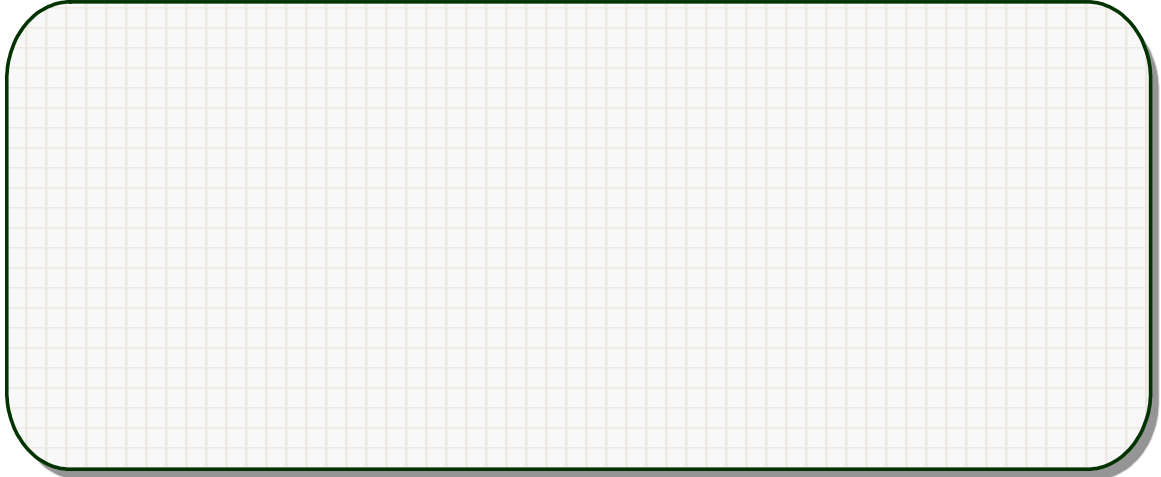
Problem

$\mathbb{R}^3$ uzayında $\vec{x} = (1, k, 2)$, $\vec{y} = (3, -1, m)$ ve $\vec{z} = (n, 2, 2)$ vektörleri ikişer olarak birbirlerine dik olduklarına göre, m, n ve k değerlerini bulunuz.

Örnek

$\vec{x} = (1, 2, 3)$ vektörüyle aynı düzlemde bulunan birbirine dik iki vektör bulunuz.

Öklid İç Çarpımını Kullanarak Düzlem Denkleminin İfade Edilmesi

Bunun için düzleme **dik olan bir vektörü** kullanacağız. Düzleme dik olan bir vektör, düzlem üzerindeki tüm vektörlere diktir. Buna göre, düzlemin P gibi bir noktasını ve düzlemin dik olduğu $\vec{N}$ gibi bir vektörü biliyorsak düzlem denklemini kolayca bulabiliriz. $X(x, y, z)$ düzlemin değişken noktasını göstermek üzere, $\vec{PX}$ vektörü daima, $\vec{N}$ vektörüne diktir. O halde,

$$\langle \vec{PX}, \vec{N} \rangle = 0$$

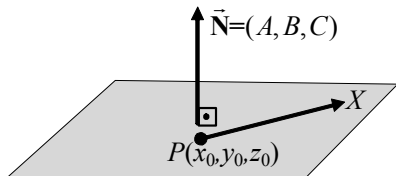
eşitliği sağlanmalıdır. $P(x_0, y_0, z_0)$ ve $\vec{N} = (A, B, C)$ olmak üzere,

$$\langle (x - x_0, y - y_0, z - z_0), (A, B, C) \rangle = 0$$

eşitliğinden,

$$A(x - x_0) + B(y - y_0) + C(z - z_0) = 0$$

elde edilir.

Örnek

$\vec{x} = (1, 2, 3)$ ve $\vec{y} = (2, k, 3)$ vektörlerinin içinde bulunduğu düzlem, $\vec{N} = (2, 3, m)$ vektörüne dik ise, k ve m değerlerini bulunuz.

Problem

$\vec{x} = (1, 2)$ ve $\vec{y} = (2, 1)$ vektörleriyle oluşturulan paralelkenarın alanını bulunuz.

Mustafa Özdemir, Analitik Geometri ve Çözümlü Problemler, Altın Nokta Yayınları, 6. Baskı, İzmir, 2021.

